

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinje
Beslutat av: Socialnämnden
Fastställsedatum: 2025-12-16, §159
Ansvarig: Enhetschef – enheten för myndighet – vård- och omsorg
Revideras: Vid ny mandatperiod samt vid behov
Följs upp: Vid behov

Riktlinjer för handläggning av socialtjänstlagen (SoL) inom vård och omsorg

Dnr: SN.2025.54
2025-12-16 SN §159

*Riktlinjen är en vägledning – i varje ärende ska det ske en individuell bedömning.
Alla beslut ska prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till
lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.*

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Syftet med riktlinjen	4
1.2	Kvarboendepincipen	4
2	Ansvarsfördelning	4
3	Lagar och förordningar.....	5
3.1	Socialtjänstlagen.....	5
3.1.1	Behovsprövning.....	6
3.1.2	Skäliga levnadsförhållanden.....	7
3.1.3	Värdegrund för äldre personer	8
3.1.4	Våld i nära relationer	8
3.1.4.1	Våld mot äldre	8
3.1.5	Anhörigstöd	9
3.1.6	Ansvar mellan kommuner.....	9
3.1.7	Utlandssvenskar och utländska medborgare	11
3.2	Närståendes ansvar	11
3.3	Förvaltningslagen	12
3.4	Offentlighets- och sekretesslagen.....	12
3.5	Legala företrädare – ombud	13
3.5.1	Överförmyndarkansliet	13
3.5.2	Anhörigbehörighet	14
3.5.3	Framtidsfullmakt.....	15
3.5.4	God man.....	15
3.5.5	Förvaltare	16
3.5.6	Ombud.....	16
4	Handläggning.....	16
4.1	Delegation.....	16
4.2	IBIC (individens behov i centrum).....	16
4.3	Insatser i ordinärt boende som överstiger 125 timmar per månad	17
4.4	Handläggningstid.....	18
4.5	Utredning.....	18
4.5.1	Ansökan	18
4.5.2	Inhämta uppgifter	18
4.5.3	Bedöma behov.....	19
4.5.4	Besluta	19

4.5.5	Socialsekreterarens uppföljning.....	20
4.6	Prövning av pågående insatser.....	20
5	Hemtjänst.....	20
5.1	Personliga insatser	20
5.1.1	Personlig omvårdnad	21
5.1.2	Hygienstäd och hygientvätt	21
5.1.3	Måltidsstöd/assistans vid måltid.....	22
5.1.4	Egenvård	22
5.1.5	Social samvaro.....	23
5.1.6	Tillsyn och trygghet dag/natt.....	24
5.1.7	Ledsagning	24
5.2	Serviceinsatser	25
5.2.1	Städ	25
5.2.2	Tvätt/klädvård.....	26
5.2.3	Hushållssysslor	26
5.2.4	Inköp och ärenden	27
5.2.5	Måltider/matdistribution i form av specialkost	28
5.2.6	Larm.....	29
5.2.7	Avlösarservice	30
6	Övriga insatser	31
6.1	Dagverksamhet för personer med demensdiagnos.....	31
6.2	Kontaktperson.....	31
6.3	Anhöriganställning.....	32
7	Korttidsvistelse/växelvård.....	33
7.1	Korttidsvistelse.....	33
7.2	Växelvård	34
8	Särskilt boende.....	34
8.1	Vård- och omsorgsboende.....	34
8.1.1	Grå villan/BPSD-platser	36
8.2	Parboende/medboende.....	36
8.2.1	Parboende	36
8.2.2	Medboende	37

I Inledning

Den nya socialtjänstlagen syftar till att göra socialtjänsten mer förebyggande, lätt tillgänglig, jämställd och kunskapsbaserad. Samhället förändras och med det också behoven. Socialtjänsten ska vara lätt att nå, och finnas där människor befinner sig för att kunna ge rätt hjälp i rätt tid. Den nya lagen är fortsatt en målinriktad ramlag, vilket innebär att den ger övergripande regler, ramar och principer, men kommunerna kan anpassa lösningar efter behov och lokala förutsättningar.

Denna riktlinje styr socialnämndens bedömningar av enskildas rätt till insatser för personliga behov enligt socialtjänstlagen (2025:400) SoL, inom verksamhetsområdet vård och omsorg.

I.1 Syftet med riktlinjen

Riktlinjen ska ses som nämndens beskrivning av hur den enskilde kan tillförsäkras skäligen levnadsförhållanden i Gislaveds kommun.

Riktlinjen är ett styrdokument som ska säkerställa att beslut om insatser fattas på likartade grunder och därigenom stärka den enskildes rättssäkerhet.

Riktlinjen är vägledning och stöd vid myndighetsutövning inom verksamhetsområdet vård och omsorg. I varje ärende skall det ske en individuell behovsprövning. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

I.2 Kvarboendepincipen

En hörnsten inom svensk äldrepolitik är att äldre så länge som möjligt ska ha en möjlighet att bo kvar i den bostad som personen själv valt. Personen ska bara i undantagsfall behöva flytta för att få omsorg och vård. Detta brukar kallas kvarboendepincipen.

Samhällets insatser för att underlätta kvarboende handlar framförallt om hjälp i hemmet genom hemtjänst, hemsjukvård och hemrehabilitering samt att underlätta vardagen genom bostadsanpassning och individuellt anpassade hjälpmedel. På senare år har också behovet att stödja anhöriga som ger vård och omsorg uppmärksammats.

2 Ansvarsfördelning

Socialnämnden i Gislaved skiljer på myndighetsutövning och verkställighet. Socialsekreterare tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer personens behov samt beslutar om insatser med stöd av socialtjänstlagen.

Socialsekreteraren dokumenterar också utredning och beslut i enlighet med socialtjänstlagens och förvaltningslagens bestämmelser, utformar mål för insatsen och lämnar sedan beställningen av insatsen till aktuell utförare.

Socialsekreteraren svarar också för kontinuerlig uppföljning och omprövning av beslutet. Socialnämndens utförare verkställer de beviljade besluten och ansvarar för att genomföra de insatser som socialsekreteraren har beställt.

- Socialsekreteraren utreder och fattar enligt delegation beslut om **VAD** som skall utföras
- Utförare ansvarar för **HUR** utförandet skall ske

Som stöd för att reglera volymer och bemanning inom verksamheterna finns schabloner avseende beräknad tidsåtgång för olika insatser. Behövs i enskilda ärenden mer tid är det en fråga för utföraren att lösa. Undantag är om insatserna avviker väsentligt från beviljad schablontid.

3 Lagar och förordningar

I dessa riktlinjer återges lagtext. Det är viktigt att vara medveten om att lagändringar kan ske och den som tillämpar lag bör alltid kontrollera i gällande författningssamling om några justeringar har gjorts.

Det kan även finnas andra lagar och regler av betydelse för avgörandet av en specifik fråga som inte anges här. Förutom de lagar och förordningar som finns på området regleras verksamheten även av föreskrifter från framför allt Socialstyrelsen. Det är viktigt att nämndens medarbetare håller sig uppdaterade på de föreskrifter som finns och tar del av det utbildningsmaterial som Socialstyrelsen tillhandahåller för verksamhetsområdet. Myndigheten följer även rättsutvecklingen genom att ta del av rättsfall, uttalanden från tillsynsmyndigheter etcetera i den mån dessa kan vara vägledande för verksamheten.

3.1 Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen (2025:400) formulerar socialtjänstens uppdrag. I 2 kap. 1 § SoL anges övergripande mål och principer, Socialtjänstlagen ska med utgångspunkt i demokrati och solidaritet:

- främja människors trygghet, jämlikhet och möjlighet att delta i samhället.
- arbetet ska bygga på respekt för individens självbestämmande och integritet.
- verksamheten ska stärka både individers och grupper egna resurser samt bidra till ett värdigt liv och välbefinnande.

Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag som ökar möjligheten att utforma verksamheten med utgångspunkt från lokala förutsättningar och behov. I lagen anges målen för verksamheten och vilka resultat som ska åstadkommas men i regel inte hur detta ska uppnås.

Rätten till insatser för personliga behov formuleras i 11 kap. 1 § SoL och kan ges till enskilda oavsett ålder.

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få insatser av socialnämnden för dessa behov. Den enskilde ska tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden genom insatserna.”

Kommunen får inte börja utreda hjälpbehov innan den enskilde har ansökt om insatser. Den enskilde har alltid rätt att tacka nej till en beviljad insats. Den som uppfyller vissa kriterier har rätt till insatser.

Socialtjänsten får aldrig ta över ansvaret från den enskilde utan verksamheten skall inriktas på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret alternativt tar tillbaka ansvaret för den egna situationen.

Alla ansökningar om insatser ska prövas enligt Socialtjänstlagen 11 kap. 1 §. Beslut om insatser enligt Socialtjänstlagen 11 kap. 1 § SoL kan enligt Socialtjänstlagen 35 kap. 1 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I Socialtjänstlagen 5 kap. 1–3 § § anges krav på verksamhetens kvalitet. Vilket innebär att verksamhet inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Socialnämnden ska systematiskt och fortlöpande följa upp, utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten. Personal som utför uppgifter inom socialtjänsten ska ha lämplig utbildning och erfarenhet.

3.1.1 Behovsprövning

Rätten till insatser via behovsprövning innebär både en lagstadgad rättighet för den enskilde att ansöka om sina insatser och att få rättsligt prövat om kommunen handlat rätt eller fel om t.ex. en ansökan har avslagits men den enskilde själv tycker sig ha behov av de sökta insatserna. Kommunen har en lagstadgad skyldighet att ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Socialekreterare ska lyssna på den enskilde för att kunna sätta samman de insatser som bäst svarar mot dennes specifika behov och önskemål. Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv. Rätten till insatser får därför inte utgå från en statisk syn på den enskildes förmåga och situation utan ska vara framåtblickande.

Vid bedömning av vilken insats som kan vara aktuell måste en sammanvägning göras av olika omständigheter främst den enskildes behov och önskemål, den önskade insatsens lämplighet som sådan samt kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser.

Det innebär att rätt till insatser för personliga behov endast föreligger om behovet inte kan tillgodoses av den enskilde själv eller på annat sätt. En individuell prövning görs i varje enskilt fall och vid varje ansökan (prop. 2024/25:89).

3.1.2 Skäliga levnadsförhållanden

Den/de insatser som beviljas enligt socialtjänstlagen ska tillförsäkra att den enskilde personen får skäliga levnadsförhållanden.

Begreppet skäliga levnadsförhållanden beskriver den nivå av levnadsstandard som lagen garanterar. Varje kommun har själv ansvaret för att utforma insatserna så att det passar de lokala förutsättningarna. Av lagens förarbeten framgår inget direkt mått på vad skäliga levnadsförhållanden är. Vad som är skäliga levnadsförhållanden behöver därmed avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes individuella behov och situation.

Vid bedömningen av skäliga levnadsförhållanden ska hänsyn tas till om den enskildes behov kan tillgodoses på annat sätt än genom insats/-er, exempelvis den egna personens förmåga att ta ansvar för sina behov. I detta ingår den enskildes ansvar att se över sin fysiska boendemiljö.

Det finns inte heller någon ovillkorlig rätt för den enskilde att välja insatser oberoende av kostnad. Vid bedömning av vilken insats och omfattning som bäst tillgodoser behovet måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra lämpliga insatser samt den enskildes önskemål.

Bestämmelsen om skäliga levnadsförhållanden ska användas både för att avgöra vilken form av insats som kan komma i fråga och hur insatsen ska utformas. Den rättspraxis som har utvecklats genom åren och allmänna råd från Socialstyrelsen är vägledande vid bedömningen av insatser (prop. 2024/25:89).

Alla ansökningar om insatser ska prövas enligt socialtjänstlagen 11 kap. 1 § SoL.

3.1.3 Värdegrund för äldre personer

I socialtjänstlagens 8 kapitel finns bestämmelser för särskilda grupper. I 2-4 §§ SoL beskrivs vad som gäller för äldre;

- Att Socialnämnden ska arbeta för att äldre personer får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.
- Att Socialnämnden ska arbeta för att äldre personer får goda bostäder. Nämnden ska därutöver ge äldre som behöver det insatser i hemmet och tillgång till andra lättåtkomliga tjänster.
- Att kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för äldre personer som behöver omvårdnad och särskilt stöd.

3.1.4 Våld i nära relationer

I socialtjänstlagens 13 kap. finns bestämmelser kring vissa insatser som Socialnämnden ska kunna erbjuda. Enligt 1§ ska Socialnämnden erbjuda brottsofferstöd. Insatsen kan riktas till både den som har utsatts för brott och dennes närstående. I socialnämndens ansvar enligt första stycket ingår att nämnden ska vara uppmärksam på att personer kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation, såsom kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av en närstående man, andra personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av någon närstående samt personer som är eller har varit utsatta för våld eller förtryck med hedersmotiv.

3.1.4.1 Våld mot äldre

Våld mot äldre kan se ut på olika sätt och kan även misstas för vad som är tecken på normalt åldrande. Våld kan vara fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt, digitalt och sexuellt även försummelse är en form av våld.

Hög ålder innebär ofta ett ökat beroende av andra människor. Ett ökat beroende av andra är en riskfaktor för att utsättas för våld.

Beroendeställningen gör det också svårt att ta sig ur en destruktiv relation. Förövare kan till exempel vara närstående, anställda i vård och omsorg, grannar i särskilt boende och andra deltagare i dagverksamhet.

Personal inom vård och omsorg kan uppmärksamma om äldre personer utsätts för våld eller riskerar att utsättas för våld. Myndigheten har ett ansvar att informera äldre personer om vilket stöd de kan få, både i form av hemtjänst, anhörigstöd eller genom frivilligorganisationer, samt att vid behov samverka med andra professioner.

Särskilda insatser till den som vårdar en närstående i hemmet kan vara ett sätt att hjälpa. Hemtjänst, avlösning, växelvårdsboende/korttidsboende är

exempel på insatser som kan tillhandahållas så att den som vårdar kan få vila och återhämtning.

Socialsekreterare kan även vara den enskilde behjälplig med att ansöka om god man om den utsätts för ekonomiskt våld av en anhörig och behöver stöd med att sköta sin ekonomi. Vid behov av skyddat boende eller andra riktade insatser ska samverkan ske med Vuxenenheten IFO.

3.1.5 Anhörigstöd

Enligt socialtjänstlagens 13 kap. 9 § ska Socialnämnden erbjuda stöd till den som vårdar en närstående som är äldre eller långvarigt sjuk och till den som stöder en närstående med funktionsnedsättning.

Alla anhöriga som vårdar eller stötta en närstående ska omfattas av lagstiftningen. Syftet med stödet till anhöriga är framför allt att minska deras fysiska och psykiska belastning. Genom stödet kan de erhålla en förbättrad livssituation samtidigt som risken att drabbas av ohälsa minskar. En grundläggande princip är att anhörigas insatser och delaktighet alltid ska bygga på frivillighet. Anhörigperspektiv ska beaktas, vid såväl myndighetsutövning som i verkställighet.

Även om stödet till dessa personer regleras som en skyldighet för kommunen kan en person aldrig grunda en rättighet att få stöd direkt på denna bestämmelse. Sådan rätt kan dock både den person som får vård eller stöd av en närstående respektive den närstående som vårdar eller stödjer ha enligt 11 kap. 1 § om det behövs för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå.

Socialstyrelsen skriver i sin vägledning till lagen att insatserna till anhöriga ska vara individuellt, flexibelt och av god kvalitet. Detta innefattar bland annat att den anhöriges behov ska identifieras och att insatserna utformas efter behov och önskemål, att rätt insatser ska ges vid rätt tidpunkt, samt att den närstående får insatser av hög kvalitet. Erkännande, respekt och delaktighet är dock det allra viktigaste, enklaste och mest efterfrågade insatsen till anhöriga.

3.1.6 Ansvar mellan kommuner

Kommunen har det yttersta ansvaret för att den som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som behövs. Omfattning av insatserna beror på omständigheterna i det enskilda fallet, såsom vistelsetidens längd och typen av problem. Kommunens yttersta ansvar tar inte över eller minskar det ansvar som andra huvudmän har. För att ingen enskild ska riskera att hamna mellan stolarna finns regler om vilken kommun som har ansvaret för insatser till den enskilde i 29 kap. SoL.

Bosättningskommun

Med bosättningskommun avses i 29 kap. 1 § SoL den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning. Den enskildes bosättningskommun avgörs i normalfallet av var den enskilde kan "antas komma att tillbringa sin regelmässiga dygnsvila". En vistelse i en annan kommun kan leda till att bosättningskommunen ändras, beroende på den enskildes avsikter.

Vistelsekommunens ansvar och skyldighet i akuta situationer

I 29 kap. 4 § SoL regleras frågan om akuta situationer. Om det uppkommer behov av insatser för en enskild under en tillfällig vistelse i en kommun, ansvarar den kommunen (vistelsekommunen) för insatser som behövs i akuta situationer. Vistelsekommunen ansvarar även för andra insatser till den enskilde, om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig.

Vistelsekommunens ansvar och skyldighet vid tillfällig vistelse

I 29 kap. 5 § SoL framgår det att när en enskild avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen, och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom behöver insatser för detta, är vistelsekommunen skyldig att på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av insatser, och verkställa bosättningskommunens beslut.

Ansökan om insatser i en annan kommun

Enligt 29 kap. 7 § SoL har en person som önskar flytta till en annan kommun rätt att i vissa fall ansöka om insatser i den kommunen. Detta gäller under förutsättningen att det är den enskildes egen bestämda önskan att få flytta till den andra kommunen. Att personen till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att de insatser som behövs garanteras.

Under begreppet allvarlig sjukdom faller svåra sjukdomstillstånd med ett fortskridande förlopp, där det knappast kan bli fråga om ett tillfrisknande. Med omfattande vård- och omsorgsinsatser menas kontinuerliga insatser som behöver ges dygnet runt för att tillgodose behov av personlig omvårdnad, tillsyn, skydd och sjukvård. Hjälp i form av enbart städning, inköp, matlagning och liknande service är inte att anse som vård- och omsorgsinsatser enligt denna bestämmelse. Det ska vidare vara fråga om ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser. Behov av övergående natur, t.ex. vid benbrott, omfattas således inte.

Enligt 29 kap. 8 § SoL ska en ansökan från en enskild som önskar flytta till en annan kommun och som är i behov av insatser enligt 7 § behandlas som om den enskilde var bosatt i den kommunen. Är den sökandes behov tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den

omständigheten när ansökan prövas. Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan.

3.1.7 Utlandssvenskar och utländska medborgare

Alla som vistas i Sverige omfattas av bestämmelserna om kommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt 4 kap. 1 § SoL. Alla har därför rätt att ansöka om ekonomiskt bistånd eller andra insatser enligt bestämmelserna i SoL i den kommun där de vistas och få sin sak prövad och avgjord genom ett formellt beslut. Om beslutet innebär avslag på en ansökan, helt eller delvis, finns också en rätt att överklaga beslutet till förvaltningsdomstol.

Personer som är utländska medborgare behöver styrka legal vistelse i Sverige genom att uppvisa uppehållstillståndskort, LMA-kort eller styrka uppehållsrätt i Sverige. Prövning ska alltid ske enligt socialtjänstlagen.

Socialtjänsten måste i varje enskilt fall bedöma om en insatssökande EU/EES-medborgare har uppehållsrätt eller inte samt vilka insatser personen därmed kan ha rätt till. Personer som vistas tillfälligt i en kommun tex som turister, besökande har bara rätt till insatser för att avhjälpa en akut nödsituation som inte går att lösa på annat sätt.

Personer med permanent uppehållstillstånd ska beträffande rätt till insatser enligt SoL behandlas på samma sätt som svenska medborgare som vistas i Sverige. Asylsökande har rätt att ansöka om hemtjänst prövad enligt 11 kap. 1 § SoL. Ansökan prövas utifrån de individuella förhållandena men får inte avvisas enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas.

3.2 Närståendes ansvar

Makar/partnerskap

Enligt äktenskapsbalkens 1 kap. 2 § ska makar gemensamt vårda sitt hem. Av fjärde paragrafen står att läsa att makar ska fördela sysslor mellan sig och att makar har ett gemensamt ansvar för hushållet (Äktenskapsbalken 1987:230). Detta innebär att hjälp med hushållssysslor inte beviljas då endast den ene i ett parförhållande har nedsatt förmåga. Detta innebär att om makar bedöms i behov av insatser för sitt hushåll ska båda beviljas insatser efter två separata utredningar. Makar har dock inget ansvar för att hjälpa varandra med personlig omvårdnad. Detta innefattar bl.a. hjälp med på/avklädning, morgon/kvällshygien, dusch samt toalettbesök.

Sambor

Att leva som sambor kan likställas med makar. Sambolagen (2003:376) uttrycker i 1 § att "när det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden

eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket", det vill säga "två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll".

I det fall den ena parten inte kan medverka fullt ut i hushållssysslor, hänvisas parterna att omfördela aktiviteter och omsorg mellan sig. Det kan också medföra att parterna får göra olika saker för att tillgodose hushållssysslorna i det gemensamma hemmet.

Gemensamt hushåll

Vuxna personer som lever i hushållsgemenskap ger varandra viss praktisk hjälp (inom familjen). Mer omfattande omsorgsbehov kan däremot inte anses ligga inom ramen för vad man normalt bistår varandra med inom familjen. Denna bedömning gäller oavsett om det handlar om makar, partnerskap eller sambor eller när det finns hemmavarande barn över 18 år. Några särskilda skäl att göra avsteg från denna bedömning förekommer normalt inte.

I bedömningen ska handläggaren beakta om det finns hushållsgemenskap. Detta begrepp reglerar närstående makar/sambos ömsesidiga skyldighet att bidra till familjens underhåll. Med hushållsgemenskap menas att två eller flera personer stadigvarande bor i samma bostad.

Till familjens underhåll räknas vad som krävs för den gemensamma hushållningen. Den gemensamma hushållningen innefattar de sysslor som normalt utförs i ett hem såsom städning, matlagning, tvätt, inköp m.m. Däremot anses inte mera omfattande omvårdnadsinsatser ligga inom vad man normalt bistår varandra med inom en familj. I ett hem där ena maken på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan utföra vissa sysslor får det ankomma på den andra maken att utföra dem.

3.3 Förvaltningslagen

Förvaltningslagen (FL 2017:900) reglerar hur ärenden som rör enskilda ska handläggas av myndigheten på förvaltningen. Enligt 6 § första stycket ska en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. I 23 § regleras myndighetens utredningsansvar och en enskild parts medverkan i utredningen av ärenden som har inletts av parten själv. Av första stycket följer att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver.

3.4 Offentlighets- och sekretesslagen

Inom socialtjänsten hanteras en mängd uppgifter som berör enskildas personliga förhållanden. Dessa uppgifter skyddas av regler om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (OSL 2009:400). Det betyder att tjänstemän inom socialtjänsten inte får lämna ut handlingar eller berätta om enskilda människors personliga förhållanden.

Sekretessen är ett skydd för enskilda individer och deras närstående för att de inte ska drabbas eller skadas på något sätt. Med närstående menas make, sambo och nära släkting till personen. Med personliga förhållanden menas alla uppgifter som går att koppla till en enskild individ, till exempel bostadsadress, telefonnummer, fysisk och psykisk hälsa, sexuell läggning och missbruk.

Offentlighetsprincipen är inskriven i grundlagen och innebär att allmänheten har rätt att ta del av myndigheters allmänna handlingar. I principen innefattas också yttrandefriheten. Inom socialtjänsten är dock offentlighetsprincipen starkt begränsad av sekretess. En handling med sekretessuppgift kan dock lämnas ut om sekretessuppgiften är borttagen och man hänvisat till gällande lagparagraf.

3.5 Legala företrädare – ombud

Om den enskilde saknar förmåga att på egen hand ta ställning kan god man eller förvaltare ansöka om insatsen för den enskilde. Dessa är att betrakta som legala företrädare.

Den enskilde har rätt att anlita ett ombud vid sina kontakter med myndigheter. Dessa kan vara den enskildes anhörige, närstående eller någon annan person. I de fall ett ombud inte är den enskildes legala företrädare bör en formell fullmakt undertecknas. Inom vård- och omsorg kan det dock i särskilda fall vara nödvändigt att en muntlig fullmakt mottages. En muntligt mottagen fullmakt ska alltid dokumenteras.

3.5.1 Överförmyndarkansliet

Socialnämnder ska enligt 11 kap. 2 § första och andra punkten Socialtjänstförordningen anmäla till överförmyndaren:

- om den finner att god man eller förvaltare enligt föräldrabalken bör förordnas för någon samt
- att någon inte längre behöver ha god man eller förvaltare

Kommer det till socialnämndens kännedom att en person är i behov av god man eller förvaltare ska detta anmälas till Överförmyndarkansliet GGVV. Socialsekreterare kan även bistå den enskilde med att ansöka direkt till Tingsrätten.

Socialsekreterarens uppgift gällande handläggning av yttrande till överförmyndaren om legal företrädare sker enligt Regeringens proposition 1987/88:124 om god man och förvaltare. Detta innebär att det i första hand alltid ska erbjudas hjälp med ansökan om god man. Den då personen löper risk att fara illa och inte har insikt om behovet av stöd och då god man inte räcker till ska hjälp med ansökan om förvaltare påbörjas.

Det kan det vid vissa tillfällen vara svårt att invänta en legal företrädare och då kan ett presumtvt samtycke vara gällande. Detta samtycke bygger på information från anhöriga eller andra närstående som vill dennes väl.

3.5.2 Anhörigbehörighet

I föräldrabalkens 17 kapitel regleras anhörigbehörighet. Behörighet för anhöriga är underställd andra ställföreträdarskap och gäller inte om det redan finns en god man, förvaltare eller företrädare genom fullmakt alternativt framtidsfullmakt.

Anhörigbehörighet innebär att en anhörig för den enskildes räkning kan ansöka om insatser som t ex hemtjänst eller anmäla behov av vård- och omsorgsboende. Detta förutsätter att den enskilde har tappat sin förmåga att själv sörja för sin person.

Som anhörig räknas i tur och ordning:

1. maka/make, registrerad partner eller sambo
2. barn
3. barnbarn
4. föräldrar
5. syskon, även halvsyskon
6. syskonbarn

För att en anhörig som står i tur ska få träda in som ställföreträdare måste alla anhöriga som står före i turordningen avböja uppdraget eller inte kunna åta sig det. Exempelvis har en persons barn inte rätt att vara företrädare förrän personens maka eller sambo har avböjt eller har förhinder.

Om flera anhöriga är behöriga samtidigt är utgångspunkten att de företräder personen gemensamt. De behöver alltså vara överens. Det kan vara lämpligt att ordna den inbördes arbetsfördelningen genom att ge varandra fullmakt. En fullmakt som tex anger att en av dem för talan för alla.

Om de anhöriga inte kan enas, eller någon exempelvis vägrar att ingå ett avtal med en anhörig, blir det nödvändigt att överväga en ansökan om god man eller förvaltare.

Den som avböjer, inte är anträffbar, är under 18 år eller som själv inte kan fatta egna beslut räknas inte med i turordningen. Inte heller den som har en god man eller förvaltare.

Den som beviljas insats som ansökts av person med behörighet, kan dock inte mot sin vilja tvingas ta emot den beviljade insatsen.

3.5.3 Framtidsfullmakt

Bestämmelserna om framtidsfullmakt regleras i lag (2017:310) om framtidsfullmakt. En framtidsfullmakt är en fullmakt som den enskilde kan ge åt en eller flera personer för att företräda den en skilde om denne på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknade förhållande inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter.

Fullmakten börjar gälla när den enskilde inte längre har förmåga att hantera sina angelägenheter såvitt dessa ryms inom framtidsfullmakten. Oförmågan måste vara varaktig. Fullmakten kan gälla personliga eller ekonomiska angelägenheter.

En framtidsfullmakt ska vara skriftlig och bevittnad av två personer. Det ska gälla samma villkor för och rekommendationer till fullmaktsvittnen som för testamentsvittnen. Av fullmakten ska det framgå att det är fråga om en framtidsfullmakt, vilka angelägenheter som fullmakten avser och vad som i övrigt ska gälla. I en framtidsfullmakt ska en eller flera fysiska personer anges som fullmaktshavare. Vid tillfälligt förhinder eller vid behov av hjälp i en särskilt angiven fråga får fullmaktshavaren överlåta sin behörighet till någon annan.

En fullmakt som ges vid tillfälligt förhinder ska dock endast få avse rätt att utföra ordinära rättshandlingar med anknytning till den enskildes dagliga livsföring. En framtidsfullmakt som uppfyller formkraven träder i kraft när fullmaktsgivaren inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som omfattas av fullmakten.

Om godmanskap eller förvaltarskap anordnas på de områden som en framtidsfullmakt avser, ska fullmakten förlora sin verkan i motsvarande utsträckning.

3.5.4 God man

God man kan förordnas för en myndig person (huvudmannen) som på grund av sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Det är tingsrätten som beslutar om att den enskilde ska ha god man och vad som ska ingå i den gode mannens uppdrag. En person som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga.

Den gode mannen får bara företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke till att företa något. Den enskilde kan säga upp godmanskapet när som helst. Godmanskap är avgiftsbelagt.

3.5.5 Förvaltare

Förvaltare kan förordnas för en myndig person (huvudmannen) som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Förvaltarskap får inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller hjälp i någon annan mindre ingripande form. Det är tingsrätten som beslutar om att den enskilde ska ha förvaltare och vad som ska ingå i förvaltarens uppdrag. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sina egna handlingsmöjligheter. Förvaltarskap är avgiftsbelagt.

3.5.6 Ombud

Den som behöver hjälp med att föra sin talan i ett ärende hos en myndighet kan anlita ombud eller biträde. Ombudet företräder helt eller delvis sin uppdragsgivare t.ex. vid kommunikering och närvaro vid sammanträden. Omfattningen av uppdraget ska framgå av en fullmakt. Åtgärder som ombudet vidtar enligt fullmakt är bindande för uppdragsgivaren.

4 Handläggning

Grundläggande regler om hur en myndighet ska handlägga ärenden finns i förvaltningslagen (2017:900) (FL). Förvaltningslagens bestämmelser om handläggning kompletteras av bestämmelser i bland annat Socialtjänstlagen. Med handläggning avses alla de åtgärder som vidtas från det att ett ärende inleds genom en ansökan eller en anmälan till dess att det avslutas genom ett beslut.

Bestämmelser i lag kompletteras av Socialstyrelsens föreskrifter och regler för handläggning och dokumentation. Där framkommer att myndigheter är skyldiga att handlägga ärenden snabbt, enkelt och kostnadseffektivt, så länge det kan ske utan att den enskildes rättssäkerhet riskeras. Myndigheten ska sträva efter att skriva utredningar, beslut och andra dokument på ett sätt som är lätt att förstå.

4.1 Delegation

Beslut fattas av socialsekreterare enligt gällande delegationsordning fastställd av Socialnämnden. Den politiska nivån ska i första hand besluta om:

- Ärendet bedöms vara av principiell karaktär
- Beslutet medför ett ovanligt stort ekonomiskt åtagande

4.2 IBIC (individens behov i centrum)

IBIC är ett nationellt tanke- och arbetssätt som Socialstyrelsen tagit fram för att förstärka individens delaktighet.

Vård och omsorg i Gislaveds kommun använder sig av metoden, för att beskriva, och strukturerat dokumentera uppgifter om individens resurser, behov, mål och resultat. Arbetssättet används för alla individer, oavsett ålder, som får stöd utifrån socialtjänstlagen (SoL). Metoden ger stöd för en systematiskt och behovsinriktad bedömning och arbetssätt, och betonar vikten av att bibehålla den enskildes egna förmågor/resurser. Metoden genomsyrar hela verksamheten och används både vid insatsbedömning och vid verkställandet av beslutad insats. I praktiken innebär detta att den som behöver hjälp individuellt involveras i hur stödet ska utformas, antingen genom egen närvaro i planeringen, eller genom företrädare om personen ej själv har kognitiv förmåga att förmedla sina önskningar. Vidare ger modellen samtliga professioner ett gemensamt språk vid dokumentation, vilket bidrar till en ökad förståelse för varandras verksamheter.

4.3 Insatser i ordinärt boende som överstiger 125 timmar per månad

Socialnämnden ska i möjligaste mån stötta den enskilde att vara självständig och kunna bo kvar i sitt hem. Omsorgsbehovet i ordinärt boende kan ibland vara så omfattande att skäliga levnadsförhållanden inte längre kan garanteras i det egna hemmet samtidigt som kostnaderna för insatserna övergår årskostnaderna för en placering i särskilt boende. En övre gräns för hur många insatstimmar som kan beviljas finns att kunna garantera behov av bland annat trygghet, kontinuitet, individanpassning och tillsyn.

När behovet av insatser uppgår till mer än 125 timmar per månad bedöms omsorgsbehovet vara så omfattande att skäliga levnadsförhållanden inte längre kan garanteras i det egna hemmet. Behoven ska vara bestående över tid, inte tillfälliga. Den enskilde ska då hänvisas till att ansöka om plats i vård- och omsorgsboende vilket beviljas.

Beräkningen av timmar utgörs av alla samlade insatser, både omvårdnads- och serviceinsatser som den enskilde är beviljad enligt socialtjänstlagen samt insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen, det vill säga insatser från sjuksköterska eller rehabpersonal. Om en person har avlastande insatser, som till exempel avlösning utanför hemmet eller dagverksamhet, kommer det att tas med i bedömningen eftersom det annars skulle behövt insatser i hemmet.

Tillämpning kommer inte att ske då den enskilde befinner sig i livets slutskede och själv önskar bo kvar i hemmet. Att vara i livets slutskede bedöms gälla de absolut sista dagarna eller veckorna av ens liv. Inte heller när det gäller tillfällig utökning under kortare perioder eller i väntan på anvisning till vård- och omsorgsboende.

Den enskilde har rätt att bo kvar hemma med insatser. Det är alltid den enskilde själv som avgör vilka insatser denne vill ansöka om. Om den

enskilde ansöker om insatser enligt SoL som anses vara utöver de samlade insatser (125 h per månad eller avlastande) kan den enskilde få avslag på dessa, då behovet på ett bättre sätt kan tillgodoses genom insatsen vård- och omsorgsboende, vilket kommer att beviljas.

4.4 Handläggningstid

Enligt förvaltningslagen är alla myndigheter skyldiga att utreda ärenden så skyndsamt som möjligt. Enheten för myndighet, vård och omsorg har som målsättning att utredning av särskilt boende ska vara klar inom tre månader, och hemtjänst normalt inom två veckor. Handläggningstiden kan påverkas av om intyg eller yttranden från annan aktör behöver inhämtas. Om handläggningstiden försenas ska enheten meddela den sökande och ange skälet till att förseningen uppstått, samt om möjligt dokumentera detta i sökandes journal.

4.5 Utredning

Utredning ska inledas utan dröjsmål enligt 11 kap. 1 § SoL när en ansökan inkommer.

Utredningen ska inte vara mer omfattande eller ta längre tid än vad som krävs för att beslut ska kunna fattas.

4.5.1 Ansökan

För att kunna inleda en utredning enligt SoL krävs att den enskilde själv eller annan behörig ansöker eller att nämnden efter en anmälan eller uppgift som inkommit på annat sätt bedömer att en utredning ska inledas. Insatser enligt SoL kan inte ges mot den enskildes vilja. I praktiken innebär detta att den enskilde måste samtycka till att en utredning görs.

Det finns inga begränsningar om vad den enskilde kan ansöka om. Ibland är det svårt för den enskilde att precisera en ansökan. Socialsekreteraren är då behjälplig med att förtydliga en ansökan utifrån den enskildes önskemål.

4.5.2 Inhämta uppgifter

Socialsekreteraren identifierar behov genom kartläggning och informerande samtal med den enskilde vid utredningen i förhållande till ansökans omfattning. Utredningen sker utifrån IBIC livsområden där den enskildes behov, resurser och mål dokumenteras strukturerat. Omgivningsfaktorer, eller miljön där den enskilde befinner sig kan vara underlättande eller hindrande, det är också faktorer att ta hänsyn till för handläggaren.

Det bör dock påpekas att det är den enskilde som ska visa att ett behov föreligger och socialsekreteraren kan inte inhämta uppgifter utan den enskildes samtycke. Det ligger i den enskildes intresse att handläggaren får ta

del av relevanta uppgifter så att beslutsunderlaget ger en rättvis bild av den enskildes behov och situation.

Den som söker stöd är enligt förvaltningslagen skyldig att så långt som det är möjligt medverka och vara behjälplig under utredningens gång.

4.5.3 Bedöma behov

Socialsekreteraren ska göra en bedömning av den enskildes behov.

Bedömningen innefattar de identifierade behov som finns samt om dessa behov kan tillgodoses genom den enskilde själv, eller på annat sätt.

Bedömningar ska bygga på en helhetssyn av den sökandes situation, möjligheter och behov. Vid bedömningen ska de fysiska, psykiska, sociala och andliga behoven uppmärksammas och beaktas. Bedömningen ska vara allsidig och noggrann. Vid utredningen ska socialsekreteraren ställa följande frågor:

Vid bedömningen tar beslutfattande socialsekreteraren ställning till följande:

- Om behov föreligger av insats.
- Om den enskilde själv kan tillgodose sina behov.
- Om behovet kan tillgodoses på annat sätt.
- Om insatserna behövs för att tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsförhållanden

Tillgodoses på annat sätt

Socialsekreteraren ska i sin bedömning ta ställning till om de uppgivna behoven tillgodoses eller skulle kunna tillgodoses av den enskilde själv eller på annat sätt. Socialsekreteraren ska vara den enskilde behjälplig genom att informera om öppna insatser och det stöd som erbjuds av civilsamhället och frivilligorganisationer. Om det finns behov ska socialsekreteraren informera om möjligheten till hjälpmedel och förmedla kontakt med arbetsterapeut.

4.5.4 Besluta

Handläggningen av ett ärende ska alltid avslutas genom ett beslut. Besluten ska grundas på lagstiftning, förarbeten och rättspraxis. I förarbetena finns uttalanden som kan ge stöd i tolkningen av olika bestämmelser. När det gäller rättspraxis är det främst domar från Högsta domstolen och Högsta Förvaltningsdomstolen som är vägledande men även avgöranden från kammarrätterna kan ge vägledning i hur ett ärende bör bedömas. Att beslut fattas i enlighet med rättspraxis är viktigt för att enskilda ska få de insatser som de har rätt till och för att likabehandling ska kunna uppnås.

En myndighet är skyldig att motivera sina beslut i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda. Det finns dock undantag där motivering inte krävs, till exempel om beslutet inte går den enskilde emot eller om det

av annan anledning anses uppenbart obehövt, eller om ärendet är så brådskande att det inte finns tid att utforma skälen. En enskild ska underrättas om myndighetens beslut och ska informeras om hur beslutet kan överklagas för de fall beslutet har gått den enskilde emot.

Alla utredningar där ett avslag/delavslag övervägs ska kommuniceras. Vid kommunikationen får den enskilde ta del av utredningen och inkomma med kompletterande underlag/rättningar. Det finns ingen skyldighet att kommunicera utredningar när den enskildes ansökan bifalles i sin helhet. I utskicket till den enskilde framgår hur lång tid man har på sig att yttra sig, i regel tio dagar, vilket framgår av beslutsunderlaget. 14 kap. 8 § SoL.

Om insatser beviljas utöver vägledningens nivå ska tydliga skäl finnas och vid behov kunna styrkas genom intyg.

4.5.5 Socialsekreterarens uppföljning

Socialnämnden har ansvar för att den enskilde får den beviljade insatsen och att insatsen är av god kvalitet. Socialsekreteraren har ansvar för att följa upp beslutet. Uppföljning av insatser görs vid behov, för insatser som beviljats för en längre period görs uppföljning en gång per år. Uppföljningen görs tillsammans med den enskilde. Genomförandeplanen samt information om utförd tid används som underlag för uppföljning. Socialsekreteraren ska i uppföljningen säkerställa att den enskildes behov tillgodoses genom att insatsen utförs enligt beslutet, att den enskilde uppnår skäliga levnadsförhållanden, får de insatser som beviljats, känner sig trygg samt att de fastställda målen är uppfyllda.

4.6 Prövning av pågående insatser

Vid omprövning prövas behovet på nytt och handlägningsförfarandet är detsamma som vid ett nytt ärende d.v.s. efter det att den enskilde framställt sin ansökan gör socialsekreteraren en ny bedömning av behovet och fattar därefter ett nytt beslut. Omprövning ska ske om behovet av insatser förändrats.

5 Hemtjänst

5.1 Personliga insatser

Med personlig omvårdnad menas insatser som är direkt riktade till den enskilde för att tillgodose dennes grundläggande behov. Personlig omvårdnad beviljas till enskilda som har svårigheter att själva klara aktiviteten genom t ex. nedsatt rörelseförmåga. Det kan även handla om situationer där psykisk funktionsnedsättning eller demenssjukdom försvagar den egna initiativförmågan.

Insatserna omfattar bl.a.

- Personlig omvård
- Hygienstäd och Hygientvätt
- Måltidsstöd/assistans vid måltid
- Egenvård
- Social samvaro
- Tillsyn och trygghet dag/natt
- Ledsagning

5.1.1 Personlig omvårdnad

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med personlig omvårdnad. Behoven kan inte tillgodoses på annat sätt. Behöver den enskilde helt eller delvis stöd och hjälp med att förflytta sig för att insatsen ska kunna utföras, ingår även detta.

Normalfall

Insatsen avser daglig personlig hygien inklusive toalettbesök. I personlig omvårdnad ingår även hjälp med dusch/bad samt hårvård, nagelvård, insmörjning med mjukgörande kräm, rakning, munvård, helavtvättning samt på- och avklädning. Det enskilda behovet avgör insatsens frekvens.

Dusch/bad

Hjälp med dusch/bad beviljas efter behov. I insatsen ingår upptorkning och iordningställande av badrum/hygien- utrymmen. Frekvensen av insatsen dusch styrs i hög grad av de individuella behoven. Vanligtvis beviljas insatsen 2–3 tillfällen per vecka.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning - det enskilda behovet avgör. Vid tillfälliga behov, som beror på boendemiljön, kan dusch utföras på vissa vård- och omsorgsboenden.

5.1.2 Hygienstäd och hygientvätt

Behov

Den enskildes funktionsnedsättning medför att det finns behov av städ och tvätt oftare än vad som ingår i serviceinsatserna städ och tvätt.

Normalfall

Hygienstäd

I insatsen ingår att vid behov t ex göra enklare avtorkning av rullstol, rollator, glasögon, hörapparat och övriga personliga hjälpmedel. Insatsen kan

även innebära extra städ t ex av toalett, i kök och vid matbord. Detta om den enskildes funktionsnedsättning medför att mycket mat/rester hamnar på golvet.

Hygientvätt

I insatsen ingår att vid behov t.ex. tvätta lakan, kläder i samband med inkontinens, stora sår, motorik- eller synproblem som medför spill, fläckar eller liknande.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning - det enskilda behovet avgör.

5.1.3 Måltidsstöd/assistans vid måltid

Behov

Den enskilde behöver stöd och hjälp att inta måltider.

Normalfall

Stöd ges i samband med frukost, huvudmål, mellanmål och kvällsmål/nattmål. Hjälpn avser stöd före, under och efter aktuella måltider.

Exempel på stöd vid matsituation är hjälp att värma mat, hjälp att äta vid rätt tidpunkt, inta mat, sällskap under hela eller del av måltiden för att stimulera lusten att äta.

5.1.4 Egenvård

Behov

I Lagen (2022:1250) om egenvård definieras egenvård som en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan.

Egenvården ska alltså vara bedömd av behandlande hälso- och sjukvårdspersonal, enligt lagens definition. Med hälso- och sjukvårdspersonal avses i denna lag den som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården eller som enligt särskilt förordnande har fått motsvarande behörighet.

Normalfall

Det är legitimerad personal som bedömer, beslutar och följer upp om den enskildes behov är egenvård. Socialsekreteraren ska av den enskilde begära in ett skriftligt intyg med ordinatörens underskrift. Socialsekreterare beslutar om det föreligger rätt till insatser om att få hjälp med egenvård. I avvaktan på beslut från socialsekreterare ligger ansvaret för åtgärden kvar på hälso- och sjukvården. Den enskildes behov och uppgifter i intyget är avgörande för hur ofta insatsen ges.

Egenvårdsintyg

Med hälso- och sjukvårdsåtgärd avses en åtgärd för att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar eller skador. Vilka åtgärder som kan utgöra egenvård är inte reglerat utan måste bedömas i varje enskilt fall.

Bedömningen görs endast av legitimerad personal, ej socialsekreteraren. Så väl sårömläggning eller ta på stödstrumpor som avancerade åtgärder med hemdialys eller respiratorvård i hemmet kan utföras som egenvård.

När egenvård utförs gäller inte hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Om egenvården ges som en del av en socialtjänstinsats enligt SoL (2025:400) eller LSS (1993:387) gäller dock relevanta lagar och regler på socialtjänstens och LSS område.

Avgränsning

Egenvård kan ej beviljas utan ett egenvårdsintyg.

5.1.5 Social samvaro

Behov

Den enskilde kan p.g.a. funktionsnedsättning eller ensamhet och isolering inte själv tillgodose sitt behov av social samvaro och/eller utevistelse.

Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

I normalfallet beviljas insatsen social samvaro en till två gånger per vecka. Utformningen av insatsen ska utgå från vad den enskilde själv vill göra. Det kan röra sig om en kopp kaffe och samtal, promenad, att lösa korsord eller läsa högt ur bok/tidning eller att utveckla det sociala nätverket.

Socialsekreteraren ska informera om möjlighet till stöd genom frivilligorganisationer.

Avgränsning

Insatsen förutsätter en utredning av den enskildes livssituation, intressen och nätverk. I första hand ska det prövas vilka alternativa sätt det kan finnas att möta behovet, t.ex. ledsagning till träffpunkt. Den som bor tillsammans med annan eller har god kontakt med anhöriga/vänner bör i normalfallet anses ha fått sitt behov av social samvaro tillgodosett genom dessa kontakter.

Omfattningen av insatsen beror på den enskildes situation och den som har beviljats andra insatser som också syftar till att bryta social isolering, t.ex. ledsagning eller dagverksamhet, bör i normalfallet anses ha fått sitt behov tillgodosett genom dessa insatser

5.1.6 Tillsyn och trygghet dag/natt

Behov

Den enskilde är i behov av regelbunden kontakt eller tillsyn i någon form för att öka känslan av trygghet och säkerhet.

Insatsen kan utföras genom telefonsamtal, besök av omvårdnadspersonal eller digital tillsyn. Hur insatsen genomförs avgörs mellan den enskilde och utförare. Behoven kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Insatsen styrs i hög grad av de individuella behoven. Beviljas i normalfallet 1-2 gånger per dag och/eller 1-2 gånger per natt.

Avgränsning

Om behovet av trygghet och säkerhet kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom trygghetslarm, föreligger inte rätt till insatsen.

5.1.7 Ledsagning

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp att dels klara förflyttning utomhus, dels ledsagning i samband med aktivitet. Det kan handla om besök hos vårdgivare eller vid annan social aktivitet. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Ledsagning till vårdgivare (läkar- sjukhus, tandläkare)

Beviljas i skälig omfattning. I den mån den enskilde kan och vill ta stöd av anhörig/närstående eller frivilligorganisationer vid t.ex. läkarbesök anser nämnden detta vara det lämpligaste alternativet.

Ledsagning till frisör, fotvård och liknande

Beviljas i de fall tillgång till detta inte kan fås direkt i hemmet. Insatsen beviljas i den omfattning behovet är sådant att den enskilde behöver aktiviteten för att uppnå skälig levnadsnivå.

Ledsagning till/från träffpunkt andra sociala aktiviteter

Insatsen beviljas i den omfattning behovet är sådant att den enskilde behöver aktiviteten för att uppnå skälig levnadsnivå.

Avgränsning

Ledsagning till vårdgivare (läkar- sjukhusbesök, tandläkare)

Vid behov av hjälp med personlig omvårdnad, som exempelvis toalettbesök, eller andra skäl som ligger utanför taxibolags, länstrafikens, färdtjänstens, sjukreseanordnares eller vårdgivarens ansvar kan ledsagning beviljas.

Ansvaret för att den enskilde informeras på ett sådant sätt att denne kan ta

till sig informationen som lämnas vid läkarbesöket åvilar regionen och inte kommunen.

För personer i särskilt boende ska behov av ledsagare tillgodoses av boendet.

5.2 Serviceinsatser

Insatserna omfattar bl.a.

- Städ
- Tvätt och klädvård
- Hushållssysslor
- Inköp och ärenden
- Måltider/matdistribution i form av specialkost
- Larm/Digital trygghet
- Avlösarservice

5.2.1 Städ

Behov

Då den enskilde har en betydande psykisk- och/eller fysisk funktionsnedsättning eller demenssjukdom och därför är i behov av stöd eller hjälp för att uppnå en skälig standard i bostaden. Den enskilde har inte möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt.

Normalfall

Insats beviljas för städning var tredje vecka om inte särskilda behov finns. I vissa fall kan läkarintyg krävas för att styrka medicinska skäl. Det kan handla om hälsoskäl som t ex astma eller KOL.

Städningen omfattar 2 rum och kök (sovrums, kök, rum för samvaro/varagsrum, hygienutrymmen/toalett/badrum samt hall). För sammanboende kan städning av två sovrums beviljas förutsatt att även den andre parten är beviljad insatsen städ.

Städningen innebär normalt damning/avtorkning, dammsugning och våttorkning av golv. Insatser som utförs mer sällan, t.ex. rengöring av kyl/frys, spis, fläkt o.s.v. ska rymmas inom den beviljade tiden.

Fönsterputsning

Utförs i den del av bostaden som omfattas av beslut om städning. Fönsterputsningen sker ut- och invändigt, en till två gånger per år. Denna insats ska rymmas inom befintligt beslut om städning.

Funktionell städutrustning tillhandahålls av den enskilde.

Avgränsning

Städning beviljas inte då den enskilde lever i hushållsgemenskap med annan vuxen som kan utföra städningen. I hemtjänstens uppdrag ingår inte putsning av silver, kristallkronor, högtidspyntning och dylikt. Inte heller ingår städning av källare, vindsutrymmen och andra utrymmen som den enskilde sällan eller aldrig utnyttjar. Städning som kan ingå i den enskildes hyreskontrakt men som avser yta utanför den faktiska bostaden som t.ex. trapphus eller tvättstuga ingår inte i den beviljade städningen som utförs av hemtjänsten. Vid behov av storstädning eller sanering hänvisas till städfirma. Den enskilde står själv för kostnaden eller får ansöka om ekonomiskt bistånd. Detta anses gå utöver vad som är skäligt.

5.2.2 Tvätt/klädvård

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med tvätt och viss klädvård. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Insats beviljas i normalfallet var tredje vecka men kan variera utifrån speciella behov.

Insatsen omfattar maskintvätt av gångkläder samt sänglinne och handdukar. För- och efterarbete till exempel klädvård, samt att lägga in tvätten i skåp ingår. Även strykning av enstaka plagg ingår.

Den enskilde tillhandahåller tvätt- och sköljmedel.

Avgränsningar

Tvätt- och torkmöjligheter bör finnas i angränsning till bostaden. Saknas tvätt- och torkmöjligheter är det i första hand den enskildes ansvar. I de fall det inte går att hitta en lösning är det en utförarfråga att hitta lämpliga alternativ.

Tvättning av mattor och större gardinuppsättningar utförs inte. Insatsen innefattar inte mangling.

5.2.3 Hushållssysslor

Behov

Den enskilde är i behov av stöd och hjälp med hushållssysslor såsom diskning, bäddning, avtorkning, blomvattning och sophantering samt hjälp med att sopsortera. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Utförs i normalfallet i samband med övriga insatser.

Avgränsning

Källsortering

Insatsen utformning påverkas av den enskildes boendesituation då källsortering ser olika ut för olika bostadstyper. Hushållssopor tas ut och läggs i anvisat sopkärl, däremot fraktas inga sopkärl till upphämningsplats och hemtjänsten hanterar ej grovsopor. Källsortering ingår i sophantering endast om du bor där det är ett krav att källsortera och sopkärl för ändamålet finns uppställda tillsammans med ordinarie sopkärl.

Vedeldning/ uppvärmning

Insats för hjälp med hämtning av ved och vatten kan enbart beviljas då det finns synnerliga skäl och under en begränsad tid, max 1 månad.

Skötsel av husdjur

I normalfallet ingår inte skötsel av husdjur i begreppet skälig levnadsnivå mer än under en begränsad tid vid akuta fall, max 1 månad. I de fall husdjur finns bör ansvaret i första hand ligga på närstående eller bekanta. Om den enskilde inte kan tillgodose ansvaret för sitt husdjur har hen ansvar för att hitta en annan lösning.

Om den som arbetar i socialtjänst påträffar misskötta djur i sin tjänsteutövning är det under vissa förutsättningar tillåtet att bryta sekretessen genom att anmäla till länsstyrelsen eller polisen (10 kap. 20 a §, i Offentlighets- och sekretesslag).

5.2.4 Inköp och ärenden

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med att få dagligvaror till sin bostad eller enklare ärende uträttade och behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Inköp

Insats till inköp av dagligvaror som mat och hushållsartiklar samt apoteksärenden beviljas i normalfallet vid ett tillfälle per vecka.

I insatsen ingår hjälp med att skriva inköpslista, beställa hem varor via internet, när så behövs. Hjälp med uppackning av varor sker i samband med leverans. I de fall inget företag kan leverera varorna, utförs inköp i närmaste och mest lämpliga livsmedelsbutik.

Omfattar ansökan även att den enskilde önskar följa med vid inköpstillfället ska detta beaktas. Det kan t.ex. handla om personer som själva kan handla men inte bära matkassar, har behov av promenad, eller inte kan förmedla vilka varor som ska inhandlas. Handläggaren beviljar i så fall social samvaro i kombination med insatsen inköp.

Sällaninköp

Insats sällaninköp beviljas vid behov och i normalfallet 2–3 gånger per år. I insatsen ingår även att personal följer med som ledsagare om det finns behov.

Avgränsning

Insatsen kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom hemkörning, beställning över internet eller liknande av den enskilde själv.

Post- och bankärende

I första hand bör god man eller närstående utföra post- och bankärenden. Hantering av kontanter hos utföraren ska så långt möjligt undvikas.

Alternativ till kontantbetalning kan t.ex. vara betalservice, autogiro samt internetbank. Insats till bank/postärenden beviljas därför endast i enstaka undantagsfall. Praktisk hjälp till betalning av räkningar kan ske under förutsättning att den enskilde till fullo kan ha kontroll över vad som sker eller att insatsen inte kan ske på annat sätt genom t.ex. god man.

5.2.5 Måltider/matdistribution i form av specialkost

Behov

Den enskilde behöver stöd och hjälp med måltider och/eller att få färdiglagad mat i form av specialkost till det egna hemmet. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Matdistribution i form av specialkost

Kan beviljas till enskilda som inte själv förmår att planera, tillaga eller värma mat på egen hand och som har svårt att ta sig till en matservering. Då den enskilde inte själv klarar tillagning av huvudmålet (lunch) beviljas färdiglagad mat. Behovet ska vara dagligen eller större delen av veckan.

Specialkost har alltid en medicinsk grund och ska styrkas med intyg eller liknande dokumentation utfärdad av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal eller legitimerad tandvårdspersonal.

Med specialkost avses:

- Kost med anpassad konsistens.
- Glutenfri kost.
- Laktosreducerad kost.
- Mjölkfri kost.
- Individuell specialkost sådant som inte överensstämmer med ovan definitioner. Det kan gälla exempelvis vid livsmedelsallergi, cellgiftsbehandling, diabetessjukdom, njursjukdom eller mag- eller tarmsjukdom.

Måltider

Avser frukost, mellanmål och kvällsmål. Enklare tillredning av måltider kan ske för kvällsmålet, t.ex. skala potatis, steka ägg m.m.

Avgränsning

Insatsen beviljas inte om den enskilde själv, eller har sammanboende som, kan tillaga mat utifrån den enskildes behov av specialkost eller inta måltid i närliggande matservering/restaurang eller andra alternativa lösningar.

Insatsen beviljas inte om den enskilde har nedsatt förmåga vid enstaka tillfällen eller då ett förväntat tillfälligt nedsatt tillstånd ska den enskilde kunna planera för.

5.2.6 Larm

Behov

För att känna trygghet och säkerhet i den egna bostaden behöver den enskilde på olika sätt kunna påkalla hjälp under dygnets alla timmar.

Larm aktiveras vanligtvis av den enskilde själv genom exempelvis en knapptryckning på larm knappen, ett så kallat trygghetslarm. Det finns även tillbehör till trygghetslarmen som är passiva, dvs den enskilde själv behöver inte aktiv göra något. De passiva larmen tillhör skydds- och begränsningsåtgärder och kräver samtycke från den enskilde. Mobilt larm gör att den enskilde kan känna sig tryggare med att röra sig utanför hemmet och på så sätt klara sig själv.

Socialsekreteraren fattar beslut om behovet av larm. Det är utföraren som tillsammans med den enskilde och/eller ställföreträdare planerar och anpassar vilken typ av larm som ska användas och/de eventuella tillbehör till larmet som kan behövas.

Normalfall

Behov föreligger om den enskilde har funktionshinder som försvårar att påkalla hjälp vid akuta situationer, känner oro, upplever otrygghet i livssituationen, kan lämna bostaden eller har fallrisk.

Trygghetslarm

Normalt beviljas trygghetslarm under förutsättning att den enskilde eller närstående har förmåga att hantera larmet och kan tillgodogöra sig de instruktioner som hör till larmhanteringen.

Tillbehör till trygghetslarm

Då trygghetslarm är grunden för att kunna använda de olika passiva tillbehören kan trygghetslarm beviljas utifrån det faktum att den enskilde inte har behov av ett vanligt trygghetslarm utan av de tillbehör som finns. För den enskilde kan behovet av olika former av tillbehör variera under tid och

det är utföraren som ansvarar för detta, socialsekreteraren behöver inte ta nytt beslut vid varje förändring.

Mobilt larm

Syftet med mobilt larm är att den enskilde ges möjlighet att uppnå ökad självständighet, trygghet och att leva ett så normalt liv som möjligt trots sin funktionsnedsättning.

Den enskilde har ett behov av larm som även fungerar utomhus när

- den enskilde vistas och rör sig utomhus på egen hand, till exempelvis går och handlar eller vistas i sin trädgård.
- den enskilde känner otrygghet i samband med utevistelse och upplever sig begränsad på grund av detta.

Avgränsning

Mobilt larm ersätter inte GPS larm (skydd- och begränsningsåtgärd) vid t.ex. kognitiv svikt/demenssjukdom.

5.2.7 Avlösarservice

Behov

Den enskilde är i behov av kontinuerlig tillsyn och/eller omvårdnad som utförs av anhörig. Anhörig är i behov av avlösning utanför eller i den egna bostaden.

Normalfall

Insatsen ska bidra till den enskildes möjlighet att bo kvar i ordinarie bostad. Anhörigs behov avgör omfattningen.

Vid stora omvårdnadsinsatser och bundenhet för anhörigvårdare då ytterligare hemtjänstinsatser är beviljade kan avlösarservice beviljas upp till

30 timmar/ mån varav de första 10 timmarna är avgiftsfria. Omfattningen ska framgå av beslutet.

Insatsen kan innebära en aktivitet tillsammans med den enskilde. Personal från t.ex. hemtjänsten ger den omsorg/tillsyn som behövs för att anhöriga eller närstående ska kunna bli avlösta i sitt uppdrag som stödjare.

Avgränsning

Avlösartimmar kan inte sparas.

6 Övriga insatser

6.1 Dagverksamhet för personer med demensdiagnos

Behov

Den enskilde är till följd av en demensdiagnos i behov av regelbundna aktiviteter och stimulans i vardagen. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Syftet med dagverksamhet är att erbjuda personer med demenssjukdom gemenskap och aktivering för att ge dem möjlighet att bo kvar i sitt hem. Insatsen kan i vissa fall även beviljas som avlösning till närstående.

Den enskildes behov avgör omfattningen. Insatsens omfattning beslutas av socialsekreterare och ska framgå av beslutet.

Avgränsning

Insatsen beviljas inte till enskilda som bor på vård- och omsorgboende.

6.2 Kontaktperson

Behov

Insatsen kan beviljas till personer som lever socialt isolerade och som behöver stöd för att bryta isolering, för att få ökade möjligheter till sociala kontakter men även för att ersätta anhöriga/närstående där dessa inte finns.

Detta kan t.ex. innebära att den enskilde:

- Saknar närstående/kontaktnät och inte själv har förmåga att ta kontakt med andra
- Har bristfälligt socialt nätverk
- Har behov av hjälp för att bryta isolering i hemmet
- Ska kunna delta i samhällets aktiviteter

Målsättningen med insatsen är att den enskilde ska kunna etablera vanliga sociala relationer och leva ett självständigt liv och att stödet därigenom ska kunna trappas ned för att slutligen upphöra. Insatsen är ett icke professionellt stöd som ges av en medmänniska lämplig för uppgiften.

Normalfall

Insatsen beviljas i normalfallet två timmar en gång per vecka. Beslutet ska vara tidsbegränsat.

Ersättning till kontaktpersonen ska utgå enligt aktuellt cirkulär från SKL angående ersättningsnivåer och består av arvode samt omkostnadsersättning

Avgränsning

Insatsen beviljas inte om den enskilde har ett tillräckligt fungerande nätverk. Beviljas i normalfallet inte om den enskilde bor på ett vård- och omsorgsboende.

Kontaktperson ska inte beviljas för att hjälpa den enskilde att tolka eller översätta. Alla myndigheter har lagstadgad skyldighet att vid behov anlita tolk i kontakter med enskilda som inte behärskar det svenska språket eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad.

6.3 Anhöriganställning

Behov

Den enskildes behov ska inte skäligen kunna utföras av hemtjänstpersonal.

Normalfall

Socialsekreteraren ska först bedöma den enskildes behov av insatser enligt 11 kap. 1 § SoL för att sedan utreda ansökan om anhöriganställning.

Bifall på ansökan om anhöriganställning fattas enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen.

I bedömningen ska socialsekreteraren utreda:

- Att det är klarlagt att det är båda parter vilja
- Att den enskildes hjälpbehov till största delen utgörs av behov av personlig omvårdnad
- Att den enskilde inte kan uppnå en skälig levnadsnivå utan att närstående utför insatserna
- Att det är klarlagt vilket mervärde anhöriganställningen har för den enskilde

Om hemtjänstinsatser prövats och av olika skäl inte fungerat, kan undantagsvis skäl föreligga för att delar av insatserna ska utföras av anhörig/närstående i form av anhöriganställning.

Vid bedömningen av den enskildes behov av hemtjänstinsatser ska ställning tas till vilka insatser som kan utföras av en anställd anhörigvårdare. För att få insyn i ärendet ska delar av hemtjänstinsatserna utföras av annan hemtjänstpersonal. Beslut om att anställa en anhörigvårdare ingår inte i valfrihetssystemet och kan därmed endast verkställas i egen regi.

Avgränsning

Endast kulturella, traditionella eller språkliga skäl är inte tillräckligt för att bevilja anhöriganställning.

Anställningsfrågan är, ett personaladministrativt beslut, inte en behovsprövad insats.

I de fall beslut om anhöriganställning övervägs ska denna information överföras till ansvarig utförare som har att ta ställning till om aktuell anhörig kan anställas. D.v.s. har den kompetens och lämplighet som behövs för att utföra aktuella insatser. Utföraren blir arbetsgivare med de skyldigheter som detta medför och ska därför på sedvanligt sätt ta ställning till den arbetssökandes lämplighet.

7 Korttidsvistelse/växelvård

7.1 Korttidsvistelse

Normalfall

Korttidsvistelse är avsett för tillfällig vård och omsorg dygnet om.

Insatser i form av hemtjänst och hemsjukvård ska i första hand ha prövats i hemmet eller bedömts vara så omfattande att det inte kan utföras i hemmet, innan beslut om korttidsvistelse kan beviljas. Den enskilde ska ha ett stort omvårdnadsbehov dygnet runt och därutöver något av nedanstående:

- Behov av utredning av den enskildes möjligheter att bo kvar hemma
- Grav kognitiv svikt
- Tillfälligt behov av avlastning för anhöriga
- Det föreligger behov av omvårdnad i livets slutskede som inte kan ske i ordinärt boende (vid behov, se rutin om VAK)
- Det på grund av psykisk -eller fysisk funktionsnedsättning inte finns möjlighet att direkt efter sjukhusvistelse återgå till hemmet i ordinär boende och andra möjligheter saknas

En korttidsvistelse ska i normalfallet vara upp till två veckor eller i undantagsfall i väntan på verkställande av vård- och omsorgsboende. I utredningen ska slutdatum, datum för uppföljning/omprövning av beslut och uppdrag/målet med insatsen dokumenteras. En utredning om korttidsvistelse ska, vid behov, ske i samverkan andra professioner, demensteam, hemtjänst m.m. för att möjliggöra stöd och hjälp i den enskildes hem. Vid behov som uppstår akut i hemmet bör den enskilde ta en kontakt med vårdcentral/sjukvården för en bedömning.

Avgränsningar

- Korttidsvistelse beviljas normalt inte enbart på grund av bostadsproblematik, t.ex. stambyte, renovering eller annan bristande tillgänglighet i hemmet
- Vid inläggning på sjukhus så avslutas insatsen efter 24 h
- I de fall det finns beslut om vård- och omsorgsboende och detta kan verkställas upphör korttidsvistelsen.

- Korttidsvistelse kan beviljas i max 3 månader

7.2 Växelvård

Behov

Brukare i ordinärt boende med ett omfattande behov av omsorg, omvårdnad och tillsyn och som får detta stöd av en närstående.

Normalfall

Växelvård är en regelbundet återkommande insats, där brukaren vistas på ett av kommunens boende under en begränsad tid. Insatsen ska öka den enskildes möjligheter att kunna bo kvar hemma.

Behov av växelvård föreligger om brukaren har ett omfattande behov av omsorg, omvårdnad och tillsyn.

- Då brukaren har behov av en längre, sammanhängande avlösning eller återkommande behov av planerad korttidsvård.
- Då närstående behöver avlastas från vård-/omvårdnadsarbete t.ex. tid för återhämtning.

Omfattningen av insatsen ska inte vara större än att den enskilde tillbringar minst halva sin tid i det egna hemmet. Växelvård beviljas maximalt fjorton dagar per månad. Omfattningen framgår i beslutet.

Avgränsning

Om behovet av växelvård överstiger gällande norm ska diskussion initieras kring andra möjliga lösningar t.ex. utökade hemtjänsttimmar eller vård- och omsorgsboende.

Växelvård beviljas inte när:

- Den enskilde har fått bostad i ett vård- och omsorgsboende
- Behoven kan tillgodoses på annat sätt tex genom hemtjänst, plats på dagverksamhet för personer med demenssjukdom, avlösning i hemmet eller andra insatser.

8 Särskilt boende

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ge dem stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd, enligt Socialtjänstlagen 8 kap. 4 §.

8.1 Vård- och omsorgsboende

I de fall den enskildes behov av vård, omsorg och trygghet inte kan tillgodoses på annat sätt kan det bli aktuellt att flytta till ett vård- och

omsorgsboende. I samtliga boenden ingår i grundtryggheten tillgång till personal dygnet runt och trygghetslarm.

Den enskilde har rätt att i samband med ansökan ange önskemål om specifikt boende. Detta önskemål ska beaktas men i grunden kan dock inte den enskildes önskemål om ett specifikt boende vara avgörande utan det är behovet av vård- och omsorgsboende. I de fall den enskilde tackat nej till anvisat boende kan beslutet omprövas.

Visar det sig inte möjligt att verkställa beslutet inom tre månader ska skälen till detta noga dokumenteras. Tackar den enskilde nej till erbjudande från kommunen ska även detta och orsakerna därtill dokumenteras.

Rätten till insats i form av vård- och omsorgsboende grundar sig på den enskildes vård- och omsorgsbehov. Behovet av vård- och omsorgsboende ska grundas på en helhetsbedömning där den enskildes situation och möjligheter ska vägas med fysiska, sociala, psykiska, medicinska och existentiella behov.

Om den enskilde av andra skäl, t.ex. avsaknad av hiss i fastigheten eller otillgänglig närmiljö, behöver annan bostad, ska i första hand möjlighet till bostadsanpassning eller byte till mer lämplig bostad prövas.

Behov

Den enskilde har ett omfattande och varaktigt behov av omvårdnad, trygghet och/eller stöd. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Den enskilde beviljas denna insats vid omfattande behov av personlig omvårdnad när det gäller t ex hygien, klädsel, förflyttning, måltider, kommunikation och tät tillsyn över dygnet. Behoven av omvårdnad och trygghet ska inte skäligen gå att tillgodose med hemtjänst eller annan insats. Exempel på situationer där hemtjänst inte räcker till är de behov som uppstår med korta eller oförutsägbara intervaller.

Medicinskt utlåtande om de enskildes behov kan tas med i helhetsbedömningen men det är det individuella behovet som styr, inte diagnos eller behovens orsak.

För att personer med funktionsnedsättningen demens ska erhålla vård- och omsorgsboende med demensinriktning krävs att läkare fastslagit demensdiagnos och/eller att demenssjuksköterskan gjort en bedömning att den enskilde har behov av demensboende.

Allmänt måste vissa kriterier vara uppfyllda för att den enskilde ska beredas bostad i ett vård- och omsorgsboende. Minst ett av följande bedömningskriterier ska vara uppfyllt för att den enskilde ska få en bostad i ett särskilt boende:

- Den enskildes omvårdnadsbehov är stort över hela dygnet och/eller kombinerat med oförmåga att påkalla hjälp

- Den enskilde uttrycker stark/ständig oro och/eller kan utgöra en fara för sig själv
- Hälso- och sjukvårdssituation som påverkar förmågan att fungera i ordinärt boende med punktsatser av hemtjänst

Avgränsning

Behovet av vård- och omsorgsboende föreligger inte om personens behov:

- Kan tillgodoses med insatser från hemtjänst eller alternativa insatser
- Kan tillgodoses med hjälpmedel eller bostadsanpassning
- Kan tillgodoses genom rehabilitering eller habilitering

8.1.1 Grå villan/BPSD-platser

På Blomstervägen Grå villan finns ett antal platser för de med beteendemässiga och psykiska symtom vid demens. En placering där ska alltid föregås av en tvärprofessionell bedömning av demenssamordnare, enhetschef på utförarsidan och enheten för myndighet, vård och omsorg. Beslutet är ett så kallat placeringsbeslut och ska tidsbegränsas på 6 månader i taget. Se arbetsrutin för bedömning och hantering.

8.2 Parboende/medboende

Att kunna få bo tillsammans på äldre dagar även i de fallen endast en make eller sambo är i behov av bostad och vård- och omsorgsinsatser i ett särskilt boende är från den 1 november 2012 en rättighet. Det innebär att makar eller sambor har möjlighet att välja att fortsätta bo tillsammans även då omsorgsbehovet påverkar den enskildes möjlighet att kunna bo kvar i det ordinära boendet. Sedan den 1 juli 2006 gäller att makar eller sambor där båda har behov av särskilt boende har rätt att bo tillsammans i samma särskilda boende.

Ordet make är könsneutralt och det används såväl för maka som för make. Registrerade partner (enligt den numera upphävda lagen om registrerat partnerskap) likställs med makar. Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (1 § första stycket sambolagen (2003:376)).

8.2.1 Parboende

Makar eller personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden, där båda är i behov av och fått beslut i form av vård- och omsorgsboende samt där båda önskar bo tillsammans, erbjuds plats i lägenhet som är lämpliga för parboende eller i separata lägenheter inom samma boende. Regler för avgifter för vård- och omsorgsboende, hälso- och sjukvård och dokumentation gäller för båda makar.

8.2.2 Medboende

Medboende är den som flyttar med en insatsberättigad till ett särskilt boende utan att själv ha behov och beslut om en sådan insats. Beslutet om medboende ställs till den insatsberättigade som i detta fall får två beslut.

Ett beslut om medboende är i grunden ett beslut enligt 11 kap. 1 § SoL. Det prövas med utgångspunkt från vad som ska ingå i skäliga levnadsförhållanden utöver insatsen bostad i särskilt boende. Bestämmelsen i 11 kap. 3 § SoL är inte biståndsgrundande, utan är endast en precisering av när det anses ingå i den insatsberättigades skäliga levnadsnivå att få leva tillsammans med sin make eller sambo.

Både lagrum och bägge paragraferna – 11 kap. 1–3 §§ – ska anges i ett beslut om medboende. Förutsättningarna för att fatta ett bifallsbeslut är att makarna varaktigt har sammanbott, eller om den ena parten redan bor på ett särskilt boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott samt att de vill fortsätta leva tillsammans i det särskilda boendet. Det förutsätts även att en av makarna behöver bo i ett särskilt boende eller sedan tidigare har beviljats en sådan insats och att han eller hon är minst 65 år gammal. Om dessa kriterier inte uppfylls finns det inga förutsättningar för att en ansökan om medboende ska bifallas enligt 11 kap. 1 och 3 §§ SoL.

Båda makarnas vilja

En förutsättning för att paret ska ha rätt att sammanbo i det särskilda boendet är att båda makarna vill fortsätta att bo tillsammans i ett sådant boende. Om endast en i paret vill det, finns det inga förutsättningar för att en ansökan om medboende ska bifallas. Det är därför viktigt att socialsekreteraren noga klarlägger om båda makarna eller samborna vill fortsätta att leva tillsammans genom att prata med båda makarna tillsammans och med dem var för sig. Att samtala med makarna var för sig kan vara ett sätt att ta reda på om någon av dem känner sig pressad av den andra till att fortsätta sammanbo. Enskilda samtal kan ibland ge förutsättningar för var och en att uttrycka sin vilja oberoende av den andras. Det kan förekomma att makar utsätts för påtryckningar av vuxna barn som vill att deras föräldrar ska fortsätta sammanbo trots att antingen båda eller en av dem inte vill. Den som beviljats särskilt boende förmår inte heller alltid hävda sina intressen eller föra sin talan. Det kan till exempel vara en äldre person med demenssjukdom eller som behöver vård i livets slutskede. Dessa känsliga situationer ställer särskilda krav på handläggarnas lyhördhet för den insatsberättigades uppfattning.

Om den medboende tackar nej till erbjudet boende ska beslutet omprövas, då båda makarnas vilja till sammanboende inte längre finns.

Insatser

Om den medboende inte har beviljats eller ansökt om insatser för egen räkning, har han eller hon inte rätt till insatser i det särskilda boendet. Den medboende får då klara sig på egen hand på samma sätt som i ordinärt boende. Detta gäller såväl matlagning som tvätt och städning med mera såvida man inte kommer överens om något annat med anledning av boendets utformning. I sådana fall kan komma överens med den medboende om att ta del av den service som finns att tillgå på boendet, när det gäller till exempel mat och tvätt.

Avgifter

Den som flyttar med till ett särskilt boende utan egna insatser omfattas inte av avgiftsreglerna i 32 kap. SoL. För andra tjänster som erbjuds men ej är insatser med individuell behovsprövning aktualiseras istället de avgiftsregler som finns i 8 kap. kommunallagen (1991:900), KL

Dokumentation

Reglerna om dokumentation i 14 kap. 3 och 6 §§ SoL avser inte den medboende, om inte han eller hon har beslutade hemtjänstinsatser som utförs i det särskilda boendet. I så fall sker dokumentationen i den medboendes personakt. Däremot kan det uppstå situationer när den medboende behöver omnämnas i den insatsberättigades dokumentation.

Hälso- och sjukvårdsinsatser

Den medboende omfattas inte av kommunens ansvar i särskilt boende kring hälso- och sjukvårdsinsatser. När den medboende behöver hälso- och sjukvårdsinsatser hanteras det på samma sätt som i ordinärt boende.

Vid ändrade förhållanden

Om den insatsberättigade avlider, krävs en förnyad bedömning av den efterlevande makens situation. Om den efterlevande maken önskar bo kvar i särskilt boende, ska en individuell bedömning göras utifrån den efterlevandes behov av personlig omvårdnad, ålder, hälsotillstånd och tid på boendet. Den efterlevandes behov av personlig omvårdnad bör vara av en omfattande karaktär, som kan antas vara bestående. Vid ändrade förutsättningar för medboende, ska eventuellt kvarboende beslutas av sociala utskottet.